

ТРЕНІНГОВИЙ МОДУЛЬ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Загальний огляд

Під час семінару слухачі ознайомляться зі шляхами створення оптимального фізичного та психологічного середовища у класі, розробленими на основі сучасних теоретичних підходів та педагогічної практики.

Цілі:

Учасники:

- Ознайомляться з ідеєю емпіричного навчання з використанням конкретних предметів.
- Ознайомляться з планами ефективної організації освітнього середовища.
- Розроблять власні плани класних кімнат, які забезпечують ефективний різнобічний розвиток дітей.
- Зрозуміють важливість використання стін класної кімнати як засобу комунікації.
- Створять перелік навчальних матеріалів для класної кімнати.

1

Огляд теми (орієнтовний розклад)

Вправа	Час	Матеріали
Навчання, що базується на конкретному досвіді	20 хв.	Справжні харчові продукти, наочні посібники (плакати), штучні пластикові продукти. Папір А-1, маркери.
Як виглядає класна кімната	10 хв.	Презентація
Розробка плану класної кімнати	45 хв.	Папір А-1, маркери, кольорові олівці, роздавальні матеріали № 1, № 2.
Як використовувати стіни класу	30 хв.	Презентація. Опитувальник – роздавальний матеріал № 3. Папір А-1, маркери
Організація навчальних матеріалів	30 хв.	Презентація. Роздавальний матеріал № 4.

Вправа 1: Навчання, що базується на конкретному досвіді

Мета: Ознайомити педагогів з ідеєю емпіричного навчання з використанням конкретних предметів.

Виконання: Це заняття найкраще проводити безпосередньо перед перервою.

1. Роздайте учасникам одні й ті ж харчові продукти (для цього добре підходять яблука, апельсини, банани, хліб). На кожному столі має бути не менш, ніж два продукти.

Запропонуйте учасникам детально вивчити продукти, які представлені на столі, та скласти перелік всіх характеристик цих продуктів. Спонукайте їх проаналізувати «продукт» різнобічно. На великих аркушах (А-1) учасники мають скласти списки для кожного продукту.

На основі окремих списків складіть загальний перелік властивостей «продукту».

2. Роздайте слухачам пластикові моделі тих самих харчових продуктів. Запропонуйте учасникам викреслити зі списку риси, які вже більше не властиві «продукту».
3. Роздайте плакат/малюнок із зображенням цих «продуктів». Запропонуйте учасникам знову викреслити із переліку згадані властивості.
4. Роздайте матеріал з назвою об'єкту «продукту», або запишіть назву на дошці/фліпчарті. Запропонуйте учасникам викреслити решту рис, які вже не дійсні.
5. Обговоріть з учасниками те, наскільки більше інформації можна отримати, вивчаючи реальний предмет, а не його символічне зображення. Відповіді записуйте на аркушах А-1.

❖ **Підсумок:** Підкресліть, що при роботі з дітьми молодшого шкільного віку найбільш ефективним є навчання, що базується на вивченні реальних предметів та матеріалів. Чим далі ми віддаляємось від реального досвіду, тим менш ефективним є навчання.

Вправа 2. Як виглядає класна кімната

Продемонструйте презентацію із зображеннями загального вигляду класних кімнат, місць для групової діяльності та інших важливих місць у класі. Для коментарів скористайтеся підписами під слайдами.

По завершенню презентації зазначте наступне:

- Діти приходять до навчального закладу з власними інтересами та потребами, індивідуальними стилями навчання і здібностями, розвиваються в індивідуальний спосіб.

- Демократична школа сприяє організації навчального середовища, яке дає можливість дітям досліджувати матеріали, здійснювати свідомий вибір та відчувати успіх.
- Педагог планує навчальне середовище таким чином, щоб воно забезпечувало індивідуалізацію навчання. Обладнання, навчальні матеріали, організація середовища сприяє розвитку кожної дитини, а види діяльності відповідають інтересам і рівню розвитку дітей.
- Навчальне середовище орієнтоване на дитину - це динамічне середовище, яке постійно змінюється, щоб враховувати інтереси кожної дитини та рівень її розвитку.

Вправа 3: Розробка плану класної кімнати

Мета: Навчити слухачів створювати плани класних кімнат, враховуючи потреби розвитку дітей, сучасні наукові й інноваційні освітні підходи.

Виконання:

1. Об'єднайте учасників у групи відповідно до закладу освіти, який вони представляють. Роздайте матеріал №1 з описом двох класних кімнат і запропонуйте кожній групі скласти перелік переваг та недоліків цих планів. Нехай слухачі по черзі висловляться з приводу організації класних кімнат, що на їх думку буде ефективним, а що не спрацює в їхніх умовах.
2. Запропонуйте кожній групі розробити план класної кімнати, використовуючи різноманітні матеріали (кольоровий папір, маркери, олівці тощо), передбачивши місця для групової діяльності, розміщення столів, полиць, наочних посібників, місць для зберігання обладнання та матеріалів тощо. Підкресліть, що малюнки можуть бути схематичними, правильні співвідношення між предметами тут не так вже і важливі. Коли робота буде закінчена, розмістіть малюнки на стінах (якщо це дозволяє місце). Запропонуйте учасникам підійти до робіт інших груп та познайомитись із ними.

3

❖ **Підсумок:**

Нагадайте учасникам, що при розробці планів класних кімнат вчителі мають враховувати потреби розвитку дітей, а також практичні та естетичні аспекти. Роздайте перелік вимог, яким має відповідати класна кімната (роздавальний матеріал № 2). Порадьте слухачам користуватися цими матеріалами при організації класної кімнати.

Перелік вимог, яким має відповідати класна кімната

(роздавальний матеріал № 2)

- У класі має бути достатня кількість стільців та столів, щоб всім дітям було зручно сидіти.
- Класна кімната має бути облаштована таким чином, щоб вчитель міг одночасно бачити всіх учнів, які працюють у групах, або всім класом.
- Матеріали та дитячі роботи мають розміщуватися на рівні, зручному для дітей.

- У класі має бути місце, де діти могли б зберігати особисті речі.
- На стінах кімнати мають бути розміщені наочні матеріали, присвячені темам, які вивчаються.
- Матеріали мають бути логічно згруповані і розміщені у відповідних місцях кімнати та підписані.
- Меблі та обладнання у класі мають бути розташовані таким чином, щоб дітям були зручно і безпечно пересуватись.
- Не повинно бути довгих прямих доріжок через весь клас, де діти могли б бігати. Облаштування кімнати має дозволяти працювати з усім класом одночасно, у невеликих групах та індивідуально.
- Має бути місце для ранкової зустрічі.
- У класі має бути зручний м'який куточок для читання та спокійного обговорення. Там можна поставити канапу, м'які стільці, покласти подушки.

Вправа 4: Як використати стіни класу

Мета: Допомогти вчителям зрозуміти великий потенціал розміщення інформації на стінах класної кімнати для забезпечення комунікації.

4

❖ Міні-лекція

З першого погляду може здатися, що стіни класної кімнати є не таким вже і важливим елементом шкільного оточення. Однак вони є дуже зручним місцем для розміщення інформації, яка, на думку вчителя, є важливою для учнів та їхніх батьків. При облаштуванні класної кімнати важливо брати до уваги мислення і точку зору дітей. Відомості мають бути цікавими для учнів, їм має бути на що подивитися і про що подумати. Розміщені матеріали повинні ілюструвати важливі концептуальні моменти, про які йде мова у класі.

Виконання:

1. Запропонуйте учасникам попрацювати з опитувальниками «Що є на ваших стінах і чому?». Запитайте учасників, чому на їх думку згадані речі мають бути вивішені або не вивішені на стінах класу. Нехай вони спробують знайти відповідність між головними концептуальними принципами, що містяться у проекті Державного стандарту початкової загальної освіти і переліченими практичними діями. Складіть відповідний список.
2. За допомогою презентації з фотографіями продемонструйте учасникам, як вільний простір на стінах класу може бути використаний для:
 - Демонстрації дитячих робіт.
 - Відображення процесу реалізації проектів.

- Спілкування з батьками та іншими представниками шкільної громади.
- Підкреслення важливих моментів, які відбуваються у класі.

❖ **Підсумок:** *Ще раз нагадайте, що стіни класу надають вчителю широкі можливості для ілюстрування важливих концептуальних понять та цінностей.*

Що знаходиться на ваших стінах і чому?

(роздавальний матеріал № 3)

<u>Чи є це на стінах вашого класу?</u>	<u>Чому так або чому ні?</u>
1. Імена та прізвища дітей, які всі можуть легко бачити: а) у вигляді списку; б) на індивідуальних дитячих роботах.	
2. Зображення дітей: а) фотографії; б) фотографії дітей, зайнятих певною справою; в) автопортрети дітей.	
3. Зображення сімей дітей: а) фотографії кожної сім'ї; б) малюнки дітей з підписами; в) особливі речі, надані сім'ями для показу.	
4. Зображення дітей та дорослих: а) тієї ж національності, що і діти в класі; б) різних рас та культур.	
5. Слова дітей: а) написані дітьми самостійно; б) написані дітьми під керівництвом вчителя; в) записані дорослою людиною.	
6. Наочні посібники (плакати): а) зображення геометричних фігур, абетка, назви кольорів, чисел тощо; б) календар; в) список днів народження дітей; г) перелік правил поведінки у класі; д) поетичні твори; е) інформація про правила безпеки та охорону здоров'я; є) інше (напишіть що).	
7. Художні твори дорослих, відібрані за критеріями естетичного вигляду та відповідності до навчального плану: а) фотографії; б) репродукції картин чи малюнків;	

<p>в) обкладинки книжок з малюнками; г) текстильні, плетені, різьблені вироби тощо.</p>	
<p>8. Вироби дітей, зроблені під керівництвом вчителя (при цьому роботи більш менш схожі одна на одну): а) різні речі, вирізані з паперу, склесні, виготовлені за зразком тощо; б) розмальовані попередньо вирізані геометричні фігури та малюнки; в) святкові оздоблення.</p>	
<p>9. Художні твори дітей (досить несхожі між собою роботи): а) зображення оточуючих предметів, людей та інших об'єктів; б) зображення навколишнього світу; в) творчі роботи, зроблені під час занять за вільним вибором; г) художні твори, зроблені під час групових занять.</p>	
<p>10. Інформація для батьків: а) повідомлення про майбутні заходи та події; б) інформація про навчальний план; в) звернення дітей один до одного, до батьків, до вчителя.</p>	
<p>11. Навчальні матеріали: а) назви різних зон класу; б) назви тем, які розглядаються (наприклад: «Ми вивчаємо рослини» тощо); в) перелік вмінь та концептуальних понять, які засвоюються під час навчання; г) перелік вмінь та концептуальних понять, на які звертається особлива увага протягом поточного місяця.</p>	
<p>12. Слова іншими мовами.</p>	
<p>13. Чого не вистачає у списку? Дайте свої пропозиції!</p>	

Вправа 6: Організація навчальних матеріалів

Мета:

- Посилити розуміння вчителів щодо їхньої відповідальності за обґрунтований вибір предметів та навчальних матеріалів у класі.
- Навчити вчителів організовувати навчальні матеріали таким чином, щоб скерувати дітей до правильного вибору, навчити учнів використовувати матеріали ефективно і творчо.

- Продемонструвати, як навчати дітей використовувати речі правильно і безпечно.

❖ **Міні-лекція**

Вчителі є відповідальними за організацію та своєчасну зміну навчальних матеріалів в освітньому середовищі. Це робиться з багатьох причин. Запропонуйте слухачам скласти перелік можливих причин зміни навчальних матеріалів.

Спостерігаючи за учнями у класі, вчителі дізнаються про *інтереси, рівень розвитку та вміння* дітей. Все це слід враховувати при організації навчального середовища. Крім цього, приймаючи рішення щодо змін у навчальному середовищі, слід враховувати *завдання модельної навчальної програми та тематичні концепції*.

Роздайте учасникам роздавальний матеріал № 4 і запропонуйте з ним ознайомитись (учасники використовують цей матеріал для практичної вправи описаної нижче).

Організація навчальних матеріалів

(роздавальний матеріал № 4)

1. Забезпечте спочатку невеликий вибір навчальних матеріалів.

- На початку навчального року слід пропонувати менший вибір навчальних матеріалів, щоб діти не були занадто розгублені чи надто збуджені.
- Діти краще навчаються користуватися новими навчальними матеріалами, коли їх небагато.
- Коли предметів небагато, дітям легше зробити потрібний вибір, використати їх, а потім покласти їх на місце.

2. Вибір предметів та матеріалів.

- Навчальні матеріали повинні задовольняти потреби дітей різного рівня розвитку.
- Маленькі діти потребують простіших матеріалів, старшим же потрібні складніші та різноманітніші навчальні матеріали.
- Щоб задовольнити індивідуальні потреби дітей, матеріали повинні бути різноманітними.

3. Представлення нових навчальних матеріалів.

- Продемонструйте кожний предмет класу і скажіть його назву.
- Запропонуйте дітям висунути пропозиції щодо можливих шляхів використання предмету або матеріалу.
- Спільно з усім класом розробіть правила поведінки з навчальними матеріалами.
- Надавайте дітям достатньо часу для різнобічного вивчення нових речей або матеріалів.
- Завжди надавайте учням час і можливість розповісти класу про те, як вони використовували нові речі та матеріали.

- Під час початкового знайомства з новими предметами та матеріалами обов'язково приділяйте увагу правильному поводженню з ними, упорядкуванню тощо.

Виконання:

Об'єднайте учасників у групи. Запропонуйте кожній групі дати відповіді на запропоновані питання, з огляду на основні предметні галузі: мовно-літературну, математичну, природничу, мистецьку:

1. Які основні та додаткові предмети і матеріали можна ввести у навчальне середовище, щоб зробити процес навчання ефективнішим.
2. Озвучте відповіді і запропонуйте слухачам висловитись з приводу цих пропозицій. Обговоріть критерії, якими слід користуватись при відборі матеріалів.

❖ **Підсумок:** *Нагадайте слухачам головні критерії відбору навчальних матеріалів:*

1. *Інтереси дітей.*
2. *Рівень розвитку дітей.*
3. *Вміння дітей.*
4. *Завдання модельної навчальної програми.*
5. *Тематичний та діяльнісний підходи.*

Загальний підсумок до теми

Діти приходять до навчального закладу з власними інтересами та потребами, індивідуальними стилями навчання і здібностями, розвиваються в індивідуальний спосіб.

Демократична школа сприяє організації навчального середовища, яке дає можливість дітям досліджувати матеріали, здійснювати свідомий вибір та відчувати успіх.

Педагог планує навчальне середовище таким чином, щоб воно забезпечувало індивідуалізацію навчання. Обладнання, навчальні матеріали, організація класу сприяють розвитку кожної дитини, а види діяльності відповідають інтересам і рівню розвитку дітей. На основі спостережень за дітьми педагог адаптує матеріали та види діяльності, щоб врахувати різні потреби та інтереси дітей. Індивідуалізація навчання дає можливість дітям розвиватися у власний спосіб. Демократичне навчальне середовище - це динамічне середовище, яке постійно змінюється, щоб врахувати інтереси кожної дитини та її рівень розвитку.

Нагадайте слухачам головні філософські принципи демократичного навчального середовища, підкресліть, що центральною фігурою у класі є дитина, що вчителі мають надавати учням широкі можливості для вибору, досліджень, заохочувати старанність і персональну відповідальність, сприяти ефективному спілкуванню та виробленню взаємної поваги між дітьми та дорослими.